

David Pemberton
Helsingin jalankulkijat ry

Sosiaalisen vuorovaikutuksen huomioiminen käveltävyyden suunnittelussa

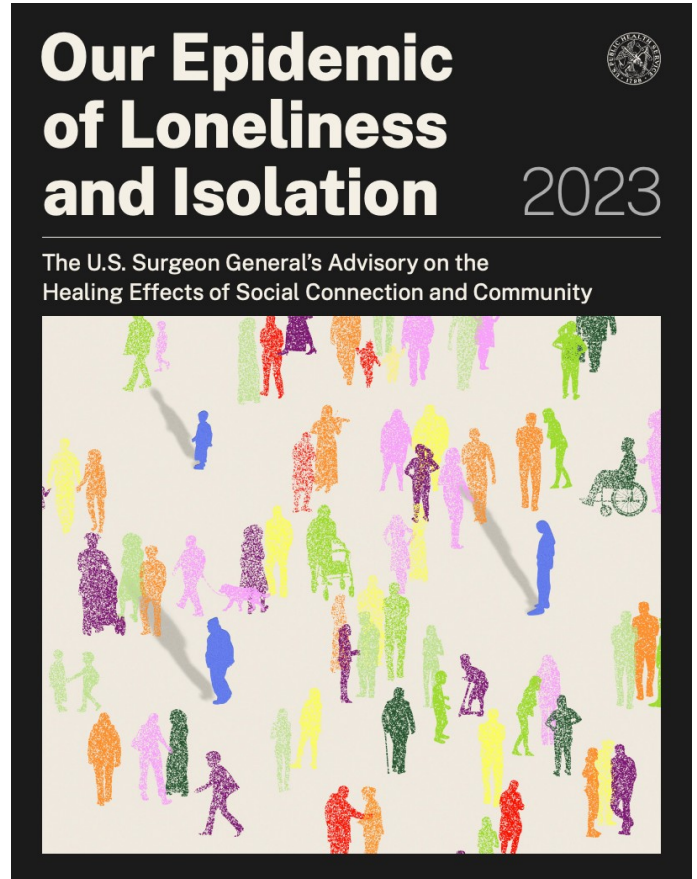
Puheenvuoro Pyöräilykuntien verkoston Kävelysymposiumissa
10.12. klo 9.00-11.30 /KYMP-talo

Miksi sosiaalinen vuorovaikutus tulee huomioida käveltävyyden suunnittelussa?

- Etenkin virkistyskävelyn mutta myös asiointikävelyn ratkaiseva ero erillisautoiluun ja pyöräilyyn verrattuna on **sen hitaus ja laaja vuorovaikutteisuus sekä viereisen ympäristön että kanssakulkijoiden suhteen**: pysähtyminen, töllistely, koirien kuonokontaktit, tuttujen ja outojenkin jututtaminen, lasten & koirien poukkoilu pientareille ja vanhempien ympärillä tai kaveriporukassa, istahtaminen penkille levähtämään ja vaihtamaan kuulumisia tutun kanssa, poikkeaminen asioimaan matkan varrella, jne. Kävellessä ei olla matkalla vain A:sta B:hen.
- **Erityisen tärkeää sosiaalisen vuorovaikutustarpeen huomioiminen on keskimäärää enemmän naapurustoonsa sidottujen, haavoittuvien ryhmien** kuten lasten, ikääntyneiden, vaikeasti liikkuvien, vähän liikkuvien ja vähävaraisten kannalta.
- **Sosiaalisen vuorovaikutuksen huomiointi ei toteudu väylä-/reittikeskeisessä tai pelkkiin designelementteihin perustuvassa käveltävyyden suunnittelussa.**
- Tietenkään ei, mutta **miksi tämä on vähä isompi asia muutenkin kuin haavoittuvien ryhmien määrän lisääntyessä?**

Miksi juuri nyt?

- **Yksinäisyys on kasvanut epidemiaksi.**
Ei vahvojen ongelma. Stigma ja “ikävä” teema. Siksi helppo sivuuttaa. Hiljaisia, eivät vaadi ja puolustaudu, koska yksinäisyys on portti sekä kropan että mielen terveyden horjumiseen.
- **Ei vain yksin jääneiden ikääntyneiden (pääosa naisia) tai harvaan asuttujen seutujen vaan yhä vahvemmin myös nuorten ongelma. Plus liikunta-rajoitteiset ja pienituloiset,** joilla ei varaa maksullistuneisiin paikkoihin, joissa kohtaa ihmisiä.

USA/Surgeon General 2023:

- 1/2 aikuisista kertoi kokevansa itsensä yksinäiseksi – jo ennen COVIDia. Kasvanut nopeasti viime aikoina.
- *“Loneliness is far more than just a bad feeling—it harms both individual and societal health. It is associated with a greater risk of cardiovascular disease, dementia, stroke, depression, anxiety, and premature death.*
- The mortality impact of being socially disconnected is similar to that caused by smoking up to 15 cigarettes a day, *and even greater than that associated with obesity and physical inactivity.*
- The harmful consequences of a society that lacks social connection can be felt in our schools, workplaces, and civic organizations, where performance, productivity, and engagement are diminished.”

Suomi:

- Yksinäisyyttä koki **29,7 % 16 vuotta täyttäneistä** henkilöistä vuonna 2022.
- **Yksinäisten osuus kasvoi kaikissa ikäryhmissä vuodesta 2018, jolloin osuus oli 21,2 %. Eniten yksinäisyyttä kokivat 85 vuotta täyttäneet, toiseksi eniten 16–24-vuotiaat.**
Kahdeksalla prosentilla suomalaisista ei ole läheisiä ystäviä
- HS/PK/7.12.2025: *“... laajempi sosiaalinen verkosto tuo enemmän terveyshyötyjä kuin kapeampi.”* (+ vice versa). *“Pienenevien sukujen aikana ystävien merkitys sosiaalisena verkostona kasvaa.”*

Mikä yksinäistää ja eristää?

- **Digitalisaatio:** suorat kohtaamiset, vuorovaikutus ja yhdessä tekeminen vähentyneet dramaattisesti väen vetäydyttyä “älylaitteidensa” taakse. Myös palveluja digitalisoidaan ja viedään etenkin raskaiden leikkausten ja toimintojen etäkeskittämisen myötä kauas ja virtualisoidaan. Ikääntyneet heitteillä/Kröger.
- **Puolisottomuus/yksin asuminen, lapsettomuus ja vähälapsisuus, lasten muuttaminen isompiin kaupunkeihin tai ulkomaille, koventuneen työelämän vaatimusten kuorma ihmissuhteiden ylläpidolle....**
- **Yhdyskuntarakenne:** joko liian harva eli ollaan etäällä toisista tai ollaan periaatteessa lähellä mutta eristyksissä (autioituvat seudut, reunakaupunki, autokaupunkilähiö). Eli voi olla tiheyttä ja infraa, muttei kohtaamisia ja vuorovaikutusta.
- **Vähävaraisuus:** ei ole varaa kulkea tai päästä sisään palveluihin tai kohtaamispaikkoihin; esim. Nuorten urheiluseurojen maksut voivat olla monilapsisille perheille kohtuuttomia.

Käveltävän kaupunkirakenteen tutkimusti tuottamat sosiaaliset hyödyt:

- ***Sosiaalinen osallistuminen:*** A person's involvement in activities in the community or society that provides interaction with others.
- ***Sosiaalinen koheesio:*** The sense of solidarity within groups, marked by strong social connections and high levels of social participation, that generates trust, norms of reciprocity, and a sense of belonging.
- ***Sosiaalinen pääoma:*** The resources to which individuals and groups have access through their social connections. Often used as an umbrella for both social support and social cohesion.
- ***Halu toimia yhteisön hyväksi/Collective efficacy:*** The willingness of community members to act on behalf of the common good of the group or community.
- ***Luottamus:*** An individual's expectation of positive intent and benevolence from the actions of other people and groups.

Miten käveltävän kaupunkirakenteen tekijät tukevat sosiaalista vuorovaikutusta?

- *Kv käveltävyydestutkimuksessa yli 20 vuotta käytetyt “D-faktorit”* - mm. **Diversity, Density, Design, Distance from public transport**, joiden pohjalta on laadittu myös käveltävyyden arviointiin käytettyjä indeksejä.
- **Simppelein = Design**, joka kuvaa käveltävän katu-, polku-, jne verkoston yhdistävyyttä ja laatua; risteysjärjestelyjä, suojateitä, oikopolkuja, liikennevaloja, yms. Sen ideana on **maksimoida kätevien käveltävien yhteyksien määrä, minimoida etäisyyksiä kohteiden välillä ja parantaa turvallisuutta, sujuvutta yms.** Tällä on eniten yhteistä pyöräilyn kanssa, ja pakollinen yhteys autoiluun, koska se on yleensä sovitettu autokaupungilta vapaaksi jääviin marginaaleihin, joka pidentää kävelymatkoja ja tekee niistä turvattomia, meluisia, sosiaaliselle vuorovaikutukselle sopimattomia “karjarännejä” jne.
- Tämä **“infrapainotteinen” D-faktori luo yksinkertaisimmat perusedellytykset käveltävyydelle** ja samalla ihmisten pääsemiselle toistensa luo.

Sosiaaliselle vuorovaikutukselle tärkein käveltävyyden D -tekijä = Diversity

- **Diversity** -faktori on kuin lihat ja elimistö luiden päällä. Se kuvaa sitä, **minne voi kävellä ja mitä sisällöllisesti ja sosiaalisesti ja ympäristöllisesti merkittävää kävelyyn kytkeytyy**. Väki kävelee, jos on minne kävellä. Etenkin passiiviset kävelijät, joiden kansanterveydellinen ja terveystaloudellinen merkitys on suurin.
- **Kävelen saavutettavissa olevien palvelujen kirjo, naapuruston työpaikkojen ja ihmisten kirjo** (ikäryhmät, etniset ja uskonnolliset ryhmät, sosioekonomiset ryhmät, jne), historiallisten kerrostien ja rakennetun vs. vihreiden kirjo, yms. Tähän voidaan laskea myös puistot ja lähimetsät, katupuut, jne.
- **Mitä suurempi diversiteetti, sitä useampi voi löytää sopivia ja tarpeellisia palveluja, hengenheimolaisia, rauhaa vihreiden keskeltä tai sosiaalista vipinää. Sosiaalisen vuorovaikutuspotentiaalin kaupunkirakenteellinen avaintekijä.**

Density -faktori eli tiheys tukee diversiteettiä

..., koska **lähipalvelujen**, paikallisten työpaikkojen, erilaisten osaajien, kauppiaiden ja käsityöläisten **kirjo edellyttää asiakkaita**, asukastiheys määrää, **paljonko kirjoja jokin yhdyskunta voi kestävästi kantaa**, että parturi, ompelija, kahvilanpitäjä tai lähikauppias voivat pitää putiikkinsa pystyssä. Se määrää, **paljonko erilaisia kohtaamispaikkoja voi olla saavutettavissa**. Liika tiheys voi olla myös haitta. **Keskimäärin lähiöt tarvitsevat lisää asukkaita** kantaakseen kirjavammat palvelut, jos tavoitellaan käveltävää kaupunkia. Ja niissä on kyllä tilaa myös lähivehreään koskematta – esimerkiksi jättipinta-aloja nielevillä pintaparkkipaikoilla!

Sosiaalisen käveltävyyden hankesuuntia:

- **Katse kävelyinfrastruktura kävelykohteiden ja vuorovaikutusmahdollisuuksien kirjoon eli diversiteettiin ja myös infran muotoiluun siten että se tukee diversiteettiä ja vuorovaikutusta!**
- **Erityisen merkittävää olisi lähiöiden retrofittaus, jolloin hankkeiden vaikutus kohdistuu useimpien jokapäiväiseen arkiympäristöön vs. keskustan paraatikunto. Tässä huomioitava sekä vehreyden että asukasliikkeen varmistus!**
- **Surgeon General: Strengthen Social Infrastructure in Local Communities; invest in local institutions that bring people together (=) => vrt tämän hetken karsiminen, keskittäminen ja digitalisointi.**
- **Nuorten ja ikääntyneiden kerhotoiltojen/oleskelutiltojen sekä erilaisten harrastetiltojen vahva lisääminen (→ vrt Hakunila ja Iso Omena); Sääntestävät, maksuttomat paikat.** Vähävaraisten ja maahanmuuttajanuorten erityinen tarve.
- **Koulukatukonsepti!** vrt erillinen alustus
- **Korttelialueilla niiden sisikuntien muuttaminen parkkipaikoista ja roskakatoskokoelmista puistoiksi, jotka tukevat etenkin lapsia, ikääntyneitä ja liikuntaesteisiä, mutta samalla ketä tahansa. Toimii sekä Töölössä että lähiöissä.**
- **Aidat ja “pääsy kielletty” + “yksityisalue” -kyltit pois; julkisen, avoimen tilan maksimointi etenkin kenttäkerroksessa; luo myös oikoteitä.**
- **Vehreyden ja toimintojen + lisääsuntojen rinnakkainen lisääminen; tilaa saatavissa avoparkkipaikoista, autoteiden oheisrakenteista, ym. neuvottelut asukkaiden kanssa/hyödyt vs haitat (esim. avoparkkipaikkojen menetyksen kompensointi mm. lapsiin ja ikääntyneisiin osuvilla hyödyillä)**
- **Kun esim. Helsingissä noin 35-40 milj/vuosi (pyöräily + kävely yhteensä; ei edelleenkään eriteltynä!!”), monenko lähiön retrofittaukseen käveltäväksi siitä riittää per vuosi, eli kuinka kauan konversio käveltäväksi kestää sekä infran että diversiteetin osalta?! Iso osa rahasta kohdistuu kantakaupunkiin, jossa lähtötilanne on paras ja haavoittuvia ryhmiä vähiten. Mutta – jotain on silti koetettava!**

Mitä tarkoittaa “nyt” vs epidemian torjunta!?

Kun esim. Helsingissä budjetoidaan lähivuosille noin 35-40 milj/vuosi (pyöräily + kävely yhteensä; ei edelleenkään eriteltynä!!”), monenko lähiön retrofittaukseen käveltäväksi siitä riittää per vuosi, eli kuinka kauan konversio käveltäväksi kestää sekä puolen vuosisadan aikana miljardeilla rakennetun betoni- ja asfaltti-infran että diversiteetin osalta?! Ja kun iso osa rahasta kohdistuu kantakaupunkiin, jossa lähtötilanne on paras ja haavoittuvia ryhmiä vähiten. Mutta – jotain on silti koetettava!

Esim: H:gin itäkeskuksen “Puhos”

- Maan suurin etnisten liikkeiden keskittymä, joka on rakenteellisen rempan tarpeessa. Sen tilalle, Itäkeskuksen kauppakeskustunnelin viereen, on suunniteltu uutta kokonaisuutta, jonka lopputulos on kiinteistötaloudellisesti “liian kallista” tilaa paikallisen maahanmuuttajaväestön itse rakentamille kaupallisille palveluille.
- ei ole vain rykelmä liiketiloja ja niissä toimivia liikkeitä, vaan valtava sosiaalinen verkosto, jota ei luultavasti mitenkään pystyittäisi rekonstruoimaan, jos se hajotetaan.
- ylläpitää ja vahvistaa sosiaalisia yhteyksiä, yhteisöjen omaa sosiaalista yhteenkuuluvuutta + arkiturvallisuutta lisäävää sosiaalista kontrollia, joka vastaa Jane Jacobsin “kadun silmiä”
- Puhoksen deletointi ulkoistaa valtavasti sosiaalisia kustannuksia, joita ei ole huomioitu kiinteistötalouden yhtälössä. Ne kaatuvat kaupungille toista kautta.

Esim: Vantaan Hakunilan ostarin “NUTA” & Espoon ison Omenan kerhotila nuorten kannalta:

- **Hakunilan palvelut** sijaitsivat aluksi laajemmalla alueella; nyt lähes kaikki sosiaalinen on ostarilla, mikä pidentää asiointimatkoja, kuten myös uusi parin km:n päähän rakennettu kauppakeskus, joka samalla näivettää vanhaa, kunnostamatonta ostaria, jolla on monopolikeskusliikkeiden ohella monia maahanmuuttaja-yrittäjien liikkeitä.
Paljon maahanmuuttajaperheiden nuoria, usein monilapsisista perheistä joiden vanhemmat elävät nuoriin nähden eri maailmassa, eli aiemmassa kotimaassaan, kun taas nuoret koettavat tasapainoilla tämän uuden ja vanhempien ja isovanhempien vanhan välillä. Eli kotoutuvat minkä taitavat.
- **Kotona vaikea tavata erilaisia kavereita sekä tilasyistä että sosiaalisesti**; mitkä ovat **vaihtoehdot?** Luterilainen kirkko ja sen nuorisotoiminta, kirjasto jossa on oltava hiljaa ja ostari, jonka lähiseudut on baaritettu tehokkaasti. **Ostarissa on monitoimitila, jota nuoret voivat käyttää ma, ke ja pe sekä joka toinen la n. 3,3-5 tuntia.** (Samaa käyttävät eläkeläiset, pikkulapset ym) **Mitä muulloin**, kun suurin osa vuotta on koleaa ja pimeää, eikä ole rahaa istua kahviloissa, joita ei edes ole? **Espoon Isossa Omenassa eri porukka, mutta sama tilanne.** Erään asortin skandaali, kun vertaa esim. autoinfran ylläpitosummiin.
- Oppitunnilla/ työpajassa **Hakunilan nuoret ehdottivat ostarille rempan yhteydessä ilmaista lämmintä tilaa, jossa olisi viherkasveja ja sohvia ym matalan kynnyksen edullisia asioita, jotka olisivat jatkuvasti saatavilla. Mutta mutta...**

Esim: Leikkipuistot ja puistot

- ***Mielikuvituksellisuus, yhteisiin toimiin kannustavuus, monikäyttöisyys VS geneerisyys.***
 - lasten ohella työelämässä ja vanhempien ikääntymisen suhteen kovilla olevat vanhemmat + ikääntyneet, jotka voivat seurata “elämän merkkejä”

Esim. kytkeytymään tuttuun mielikuvitusmaailmaan vs geneerisyys

Varo lapsia!!! 😊

KIITOS! + Linkkejä:

- Surgeon General/**Our Epidemic of Loneliness and Isolation:**
<https://www.hhs.gov/sites/default/files/surgeon-general-social-connection-advisory.pdf>
- Julianne Holt-Lunstad: **Why Social Relationships Are Important for Physical Health: A Systems Approach to Understanding and Modifying Risk and Protection:**
<https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/29035688/>
- Leyden K. M. (2003). **Social capital and the built environment: the importance of walkable neighborhoods.** American journal of public health, 93(9), 1546–1551.
<https://doi.org/10.2105/ajph.93.9.1546>
- Pemberton D. (2022). **Are our suburbs walkable for the elderly?** - Focus on walking for transport.
<https://dspace.uef.fi/handle/123456789/26731>
- **Tilastokeskuksen elinolotilasto/yksinäisyys:**
<https://stat.fi/julkaisu/cl8sh640so9n30bw7s21tu6s8>

**UUSI ÄÄNI
KÄVELYLLE**

@jalankulkijat